

Reactie LTO Nederland

Het ontwerp klimaatplan 2025-2035 geeft de invulling van toekomstig klimaatbeleid voor Nederland scherp weer. Het klimaatplan biedt onvoldoende concrete aanknopingspunten om te werken naar een klimaatbewuste(re) land- en tuinbouw. Naast de geschetste inzet voor vrijwillige opkoop, innovatie & management maatregelen en bedrijfsspecifieke doelen/doelsturing is een langjarige aanpak noodzakelijk. Deze langjarige aanpak op adaptatie, mitigatie, negatieve emissies en compensatie van emissies biedt een stabiel investeringsklimaat. Noodzakelijk voor het behalen van indicatieve sectorale doelen voor 2030 en vanuit land- en tuinbouw een bijdrage te leveren aan toekomstige doelen in 2050.

Doelbereik

In de Klimaat- en Energieverkenning 2024 is beschreven dat de broeikasgassen voor de sector landbouw in 2030 ongeveer 24% lager ligt dan in 1990. Er is een kans van 5% dat de emissies in 2023 (18,7 Mton) dalen tot het doel in 2030 (17,9 Mton). De emissies van 18,7 Mton uit de landbouw dalen naar verwachting tot 15,8 Mton. Deze daling is nauwelijks te danken aan klimaatbeleid maar vooral doordat de derogatie vervalt en bedrijfsbeëindigingsregelingen worden afgerond.

De emissies vanuit landgebruik dalen naar verwachting naar 4,8 Mton in 2030. En zijn daarmee 11% lager dan in 1990. Het halen van het indicatieve restemissiedoel in 2030 is klein, namelijk minder dan 5%. Ondanks het niet behalen van het indicatieve restemissiedoel dat het Nederlandse kabinet heeft gesteld wordt het in Europees verband gestelde ESR-doel wel gehaald.

Een aantal genoemde maatregelen in het klimaatplan, specifiek vrijwillige opkoopregelingen, kunnen leiden dat emissies minder snel/niet binnen doelbereik komen. In een situatie waarbij melkveehouderijbedrijven deelnemen aan opkoopregelingen komen gronden beschikbaar voor naastgelegen akkerbouwbedrijven. Met risico's op meer uit- en afspoel van nutriënten en hogere bodemgebonden emissies door bodembewerkingen. Een integrale afweging van de benoemde maatregelen is niet gemaakt, maar wel noodzakelijk voor het opstellen van effectief beleid.

Potentie onbenut

Biogene emissies maken onderdeel van de natuurlijke kringloop waardoor leven op aarde mogelijk is. Biogene emissies zijn stuurbaar en tot op zekere hoogte te reduceren, emissies door verbranding van fossiele stoffen zijn volledig reduceerbaar. Om emissies vanuit landbouw & landgebruik binnen doelbereik in 2030 te brengen is implementatie van bekende en bewezen maatregelen op korte termijn noodzakelijk. Maatregelen op bedrijfs-, gebieds- en sectorniveau zijn noodzakelijk. Het is van belang om uit te werken in welke mate technische maatregelen, structuur- en systeemmaatregelen en innovatie effectief zijn. Waar bewezen maatregelen zorgen voor het behalen van emissiereductiedoelen op korte termijn is naar alle waarschijnlijkheid innovatie noodzakelijk voor een aanvullende emissiereductie nodig voor 2050.

De restemissiedoelen bereiken vraagt een integrale afweging van verschillende maatregelen. Het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselveiligheid en Natuur heeft middelen opgenomen voor klimaat. De ambitie is om komend jaar met beschikbare middelen ten werken aan een pakket van maatregelen om boeren te helpen de uitstoot te verminderen. Onder andere door het inrichten van het instrument voor bedrijfsspecifieke doelen voor uitstoot. In de begroting van het ministerie van LNVN voor 2025 is ongeveer 2,1 miljoen euro gereserveerd. Dit geld wordt beschikbaar gesteld voor maatregelen op het veehouderijbedrijf gericht op de reductie van emissies via voer, dier, stal en mest. Daarnaast wordt 3,2 miljoen euro beschikbaar gesteld voor stimulering van emissiearm veevoer. Op beperkte schaal worden middelen beschikbaar gesteld voor stimulering, onderzoek en kennisverspreiding voor 2025 besteed via klimaatvelopes. Middelen zijn beperkt beschikbaar voor belangen- en brancheorganisaties waardoor inbedding in sectoren suboptimaal verloopt.

Met het inrichten van een instrument voor bedrijfsspecifieke doelstellingen krijgen boeren en tuinders een indicatief/theoretisch inzicht in emissies op bedrijfsniveau. Belangrijk is dat dit instrument bijdraagt aan het behalen van doelen om de maximale potentie te benutten.

Op basis van wetenschappelijke inzichten niet op voorhand kan worden bepaald wat de effectiviteit van een emissie reducerende maatregelen is op de concentratie die in de stal wordt gemeten. Natuurlijke factoren op stalniveau zijn van invloed op reductie. Belangrijk is dat dit managementinstrument voor ondernemers richting biedt welke bandbreedte van effectiviteit van maatregelen verwacht kan worden;

- Vanwege de invloed van natuurlijke factoren op de effectiviteit van maatregelen is het wenselijk om doelen niet juridisch vast te leggen, bijvoorbeeld in vergunningen. Als natuurlijke factoren leiden tot een minimale effectiviteit zou dat leiden tot nieuwe problemen rondom vergunningverlening wat voorkomen moet worden;
- Bedrijfsspecifieke doelstellingen niet het volledige pallet aan emissies afdekken, deze zijn voornamelijk geschikt voor diergebonden emissies op stalniveau voor methaan. Lachgasemissies en methaanemissies door landgebruik, bemesting en teeltsysteem zijn een relatief kleine emissiebronnen maar ook daar is reductie nodig voor het behalen van het indicatieve doel in 2030. Op basis van bestaande wetenschappelijke inzichten zijn emissie te berekenen, maatregelen te selecteren, maar aanvullend onderzoek voor de witte vlekken is van belang;
- Het optimaal reduceren van diergebonden emissies op stalniveau kan leiden tot positieve effecten op dierenwelzijn, onder andere door inzet van maatregelen in het voer (voederadditieven die pensbacteriën beïnvloeden) - en mestspoor (volledig opstallen voor maximale potentie mestvergisting. Waardoor stallucht en klauwgezondheid bijvoorbeeld verbeteren door een snelle afvoer van mest uit de stal. Als maatregelen vergaand worden geïmplementeerd, mestvergisting kan zorgen voor volledig opstallen van dieren, kan het negatieve invloed hebben op het dierenwelzijn. De meest effectieve maatregelen om een bedrijfsdoel te halen kunnen doelen behalen op andere dossiers bemoeilijken/ onmogelijk maken. Optimale inbedding van klimaatmaatregelen vraagt voorbereiding en uitwerking om dergelijke effecten en meekoppelkansen in kaart te brengen en keuzes te maken.
- Specifiek voor de sector landgebruik, agrarische activiteiten op veenweidegronden, is duidelijk dat peilverhoging negatieve effecten heeft op inkomen en vermogen (waarde van de grond). Methaan en lachgas zijn vele malen sterkere broeikasgassen en ontstaan bij verdere peilverhoging dan 40 cm onder het maaiveld. Effecten kunnen van dusdanige aard zijn dat de emissiereductie van CO₂ volledig teniet wordt gedaan. Over uitstoot van methaan en lachgas bij hogere peilen is nog onderzoek nodig! De uitstoot van CO₂ als gevolg van veenoxidatie terugbrengen naar 0-emissie is een utopie. Elke andere bodem stoot ook CO₂ uit, bovendien leggen graslanden ook veel CO₂ vast. Het vraagt een versteviging van de regionale veenweideprogramma's, correctie van de berekende veenoxidatie en het uitwerken van bodemaatregelen en andere mitigerende maatregelen.

Met de gereserveerde middelen vanuit LVVN wordt gericht ingezet op emissiereductie door inzet van techniek op het voer- en mestspoor waar emissiereductie op korte termijn het meest effectief is. De technische potentie is vele malen groter, onder andere door het nemen van reductiemaatregelen in andere sectoren en maatregelen die het landbouwsysteem fundamenteel veranderen.

Kern van uitvoeringsprogramma

Het verbouwen van gewassen, bomen en planten en het houden van dieren voor onze voedselproductie gaat per definitie gepaard met processen waarbij zowel koolstofverbindingen worden vastgelegd en uitgestoten (in de vorm van de verschillende broeikasgassen). Veelal is sprake van (cyclische) biologische processen die nooit 100% efficiënt of reduceerbaar tot nul kunnen zijn. Deze processen leveren een uiteindelijke emissie op, een resterende emissie (restemissie). De land- en tuinbouw is nagenoeg de enige sector in ons land die in staat is om koolstof via biogene processen vast te leggen (in de bodem of via houtachtige biomassa, bv. in de vorm van bouwmaterialen) en ondanks het niet volledig reduceren van emissies maatregelen te nemen om andere sectoren te ondersteunen in de opgave van klimaatneutraliteit.

Een emissie loze land- en tuinbouw is nagenoeg onmogelijk, klimaatneutraliteit door klimaatcompensatie (koolstofvastlegging) is haalbaar.

De land- en tuinbouw inclusief landgebruik behoudt ongeveer 14,5 Mton onvermijdbare emissies in 2050 binnen de Nederlandse grenzen, dit zijn voornamelijk dierafhankelijke en grondgebonden

emissies (bijvoorbeeld uitgedemd methaan van koeien, emissies na toediening van mest in de bodem). We zetten in op 5 systeemveranderingen om een klimaatbewuste land- en tuinbouw te ontwikkelen:

1. Klimaatadaptatie, het zeker stellen van voldoende en betaalbaar voedsel
2. Klimaatmitigatie (behalen indicatief streefdoel 2030, o.a. door inbedding van bestaande kennis en maatregelen van klimaatveloppeprojecten)
3. Klimaatmitigatie (behalen indicatie streefdoel 2050 o.a. door inbedding van bestaande kennis en maatregelen van klimaatveloppeprojecten)
4. Negatieve emissies, vastlegging van koolstof in vezels, bodems en gewas
5. Klimaatcompensatie, opschaling van de productie van duurzame energie

Voor elke pijler zijn verschillende maatregelen denkbaar. Deze maatregelen kunnen leiden tot systeemveranderingen en biedt integrale voordelen die bekeken moeten worden. Bijvoorbeeld verlaging stikstofemissie biedt meekoppelkansen met verlaging methaan (mestvergisting, dagverse mestafvoer), biodiversiteit neemt toe bij meer organische stof opbouw. Vezelteelten zijn soort van rustgewasteelten waardoor bodem verbeterd en er minder afhankelijkheid is van gewasbeschermingsmiddelen. Klimaatadaptatie maatregelen voorkomen minder uit- en afspoeling van nutriënten wat weer gunstig kan zijn voor realiseren van water gerelateerde doelen. Dit integrale denken kan alleen met verankering in langjarig beleid.

Vorbereiding uitvoeringsprogramma

Met het eerste deel, de voorbereiding van het uitvoeringsprogramma, wordt dé basis voor integraal en langjarig klimaatbeleid gemaakt. De aanpak is gestoeld op het samenbrengen van de huidige kennis en inzichten, lopende (wetenschappelijke) projecten en politieke ambities en om te zetten tot een systeemverandering in de praktijk; de primaire bedrijven binnen de land- en tuinbouwsector.

Het resultaat van het uitvoeringsprogramma is een totaaloverzicht van het klimaatprofiel, maatregelen op gebieds- en bedrijfsniveau en inzicht in de business case. Dit biedt duidelijke kaders voor de ontwikkelingen van de sectoren komende jaren. Met een socio-economische analyse wordt het draagvlak en de economische draagkracht van individuele ondernemers en bedrijven getoetst. De voorbereidingen zullen in een optimaal proces starten begin 2025 en afgerond worden in 2026. Met geschatte kosten van 1 miljoen euro.

Uitvoeringsprogramma, middelen en Klimaatconvenant

Het eerste deel van het uitvoeringsprogramma biedt zicht op de ontwikkeling van de land- en tuinbouw tot klimaatbewuste land- en tuinbouw. Waarbij klimaatrisico's voor de voedselvoorziening in Nederland worden geminimaliseerd. Biogene emissies zover als mogelijk worden verlaagd en fossiele emissies worden gereduceerd tot nul. De maximale vastlegging binnen de land- en tuinbouw wordt nagestreefd. En de finale restemissie wordt gecompenseerd door een bijdrage te leveren aan klimaatdoelen van andere sectoren (op het gebied van energie bijvoorbeeld) waar een grotere behoefte aan duurzame energie komt.

De restemissie, het randvoorwaardelijk kader en de effectiviteit van maatregelen worden met een inspanningsverplichting voor verschillende partijen begin 2026 vastgelegd in het convenant "klimaatbewuste land- en tuinbouw 2050". Voor de uitvoering van het convenant (maatregelen) wordt 7,93 miljard euro vanuit het klimaatfonds en beschikbaar gesteld voor de land- en tuinbouw. En kunnen boeren en tuinders fysieke investeringen voor een bijdrage aan een duurzamer leefklimaat maken. Het tweede deel van het uitvoeringsprogramma loopt tussen 2026 en 2030 en is exclusief gericht op het stimuleren van fysieke investeringen door boeren en tuinders en benutten van gestelde klimaatfondsmiddelen.